

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tecaj XIII.

V Ljubljani v saboto 1. decembra 1855.

List 96.

Poduk za gospodarje,

kteri se pečajo z rejo kónj, zastran tega, kako naj se kobile za pleme in žrebeta redé in opravljajo, in kako naj se z njimi ravná, kakor tudi kako se naj napravljajo hlevi, ki so za-nje namenjeni.

(Dalje.)

§ 5. Na kaj je pri reji in opravljanji kobil za pleme gledati, in kako je z njimi ravnati?

Ne samo o času, ko so kobile breje ali žrebeta doje, ampak še davno pred se mora kobilam dobro streči. Če je mogoče, se jim mora celo leto po enaki meri dobra piča dajati in o zmernem delu morajo dosti zobati imeti, da so takrat, ko se k žrebcu peljejo, dosti terdne, da lahko spočnejo in se brejost godí, kakor je prav. Ako se tako z njimi ne dela, shujšajo in ali celó ne spočno, ali pa če se tudi ubrejijo, storé le slabotne žrebeta.

K pravi reji kónj za pleme gré:

1. da se za priprave dela rabijo; 2. da breja kobilica piče dobiva, kakoršna se njenim potrebam prileže; 3. da ima zdrav in pripraven hlev; 4. da se ravná pri delu vedno dobro z njo in nikoli ne gerdo; 5. da se poslednje mesce brejosti pazljivo in skerbno na nje gleda in po mogočnosti varjejo.

§ 6. Kako z živino ravnati, kadar se za delo rabi?

Na tem, kako se z brejo kobilico, ki se za delo rabi, ravná, je veliko ležeče: žrebiček ali dobro tekne ali pa pogine.

Zavoljo brejosti kobilica sicer ni nepripravna za delo; marveč še pripravno delo njenemu zdravju prav dobro tekne. Pa delo ne smé biti preveč težavno, posebno ne smé težkih reči po slabih in močirnih potih voziti, tudi dražiti in hudo preganjati se ne smé. O takem ravnanji ne dospé brejost do pravega konca in kobilica prav lahko zverže.

Razun tega, da mladič pogine, kar kmetovavcu veliko zgubo prinese, tudi kobilica zlo ob svojo moč pride, in to je za njeno prihodnost silno škodljivo. Če kobilica pade ali se s čim v vamp sune, zna mladiček tudi škodo terpeti, enako tudi, če se preveč sgreje ali naglo prehladí. Kdor se z rejo kónj pečá, naj dobro skerbí, da brejo kobilico s previdnim ravnanjem vsega obvaruje, kar bi ji škodovati utegnilo. Torej naj se kobilica, ki je za jezdbo, premočno ne prepasuje, taka pa, ki je za vožnjo, kadar navzdol vozi, pre-naglo in premočno ne ustavlja in preveč ne naganja, če je voz po kakošni overi obstal.

Varovati se je z brejimi kobilami po gladkih zmerznjenih tléh ali terdem kamnitem tlaku voziti, kjer rade padajo. Tudi je škodljivo, če težki konjiki se naglo na-nje vsedajo ali jih pri jezdbi urno obračajo. Težki vozovi, težavna vožnja lesá in kamnja, pošna vožnja nikakor ni za take kobile, ker jih lahko ne-

varnosti zadenejo, katerih ni mogoče se ogniti. Kmetijske dela, za ktere se že tako največkrat rabijo, se brejim kobilam najbolj priležejo, ker pri njih naj manj nevarnosti terpé in se z njimi lahko lepo ravná.

Iz tega, če se dajo kobile za dela dobro rabiti, se pa dá soditi, da so tudi za drugo rabo sploh dobre, in upati je, da bo tudi njih zarod dober, kar se pri kobilah v kobiliščih, ki so edino le za pleme, ne dá vediti.

Kakor se konec brejosti bolj in bolj bliža, tako mora tudi delo lože in lože prihajati, in nekaj časa pred, ko se dozdeva, da bo kobilica storila, kake štiri tedne, ali če ni drugači, vsaj 14 dni pred naj prav nič več ne dela. Samo iz hleva naj se spuša ali počasi sprevaža, da čisti zrak vživa.

(Dalje sledí.)

Gospodarska skušnja.

Naj bolji kamnitni klej ali kit.

Kdor hoče zaklejiti ali zakitati kjer koli kakošne kamnitne tla, kakošen vodnjak (štirno), ali kar koli iz kamnja narejenega, da voda skozi ne more, naj naredí kit, h kateremu vzame 9 delov dobro žgane gljine, iz ktere se cegel žgè (ali pa toliko v prah stolčenega cegla), 1 del svinčene gladkine (Bleiglätte), ki se v štacunah kupi, in pa po primeri lanénega olja. Iz te mešance se naredí kit, terden kot železo, prav lahko takole: Cegel se v prav droben prah zmelje in ravno tako tudi svinčena gladkina; v gori povedani primeri se zmešata skup, in čistega lanénega olja se toliko prilije, da je zmes gosta kakor flašter za mazílo. S tem flaštrom se prevlečejo tiste kamnitne stvari, ktere zakitati hočemo, pa se morajo vselej pred po verhu z mokro cunjó ali gobo enmalo pomočiti. To je pa treba zatega voljo storiti, ker bi sicer olje se popilo in kit bi ne deržal potem tako močno. — Če pa s tem kitom veliko plat namažemo, se včasih tam pa tam spoka; te razpokline je treba iznova zakitati. V 5 ali 6 dnéh je kit še le popolnoma terden.

Natoroznanski pomenki.

Spisal Juri Pavalec.

Koliko vaga naša zemlja ali kako težka je?

Stari gerški naravoslovec si je iz celega serca želel najti mesto, odkodar bi mu mogoče bilo drog nastaviti in izbiti zemljo iz njenega teka. Učeni sedanjega časa pa so bili zadovoljniji in so zemljo zvagati želeli, da bi zvedili, kako težka je ta zala kroglica vesoljnega sveta, ta prašek na peti božji? Zemljo vagati? Odkod takošno tehtnico dobiti in kam jo obesiti? Je li mogoče zemljo vagati tako, kakor postavimo, en funt sladkora? Čeravno ne tako, pa vendar je mogoče jo vagati. Že večkrat so jo vagali, v preteklem stoletji Anglež Cavendiš, dr. Maskelyne, Vieč v Monakovim in več družih, pa še do zdaj ne tako